

## **Best practices**

**Rasszizmus elleni akciók a pályákon és a lelátókon**

*– Nemzetközi és hazai jó gyakorlatok –*

<b>BEVEZETŐ</b>	<b>3</b>
<b>I. NEMZETKÖZILEG LEGISMERTEBB JÓ GYAKORLATOK</b>	<b>4</b>
1. FARE (Football Against Racism in Europe)	4
2. Stand Up Speak Up	6
3. Kick It Out	7
4. Show Racism the Red Card	8
5. Global Watch Initiative	8
6. Football, Inites, Racism, Divides	9
7. Alerta contra el racismo	9
8. Task Force Against Racism and Discrimination	10
<b>II. ANTIRASSZIZMUS A MAGYAR LABDARÚGÓ SZÖVETSÉG (MLSZ) GYAKORLATÁBAN</b>	<b>10</b>
A Gyűlölet nem pálya!	12
Egy antirasszista konferencia tanulságai	12
Lelátói cigányozás: rasszizmus, vagy kiüresedett szitokszó?	13
Mit tartalmaz az MLSZ szabályrendszere?	14
<b>ÖSSZEGZÉS</b>	<b>15</b>

## Bevezető

A rasszizmus, az előítéletek, a diszkrimináció és a politikailag nem korrekt megnyilvánulások áthatják a futbalszurkolók csoportjait, így a mérközések hangulatát is szerte a világban, amelynek következtében egyre súlyosabb büntetéseket rónak ki a futballklubokra. A nemzetközi szervezetekhez hasonlóan a Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) igyekszik kivenni a részét a rasszizmus ellen harcból, amely összetettségénél fogva nagyfokú civil támogatást igényel. Magyarországon ilyen kezdeményezésnek számít többek között a Polgári Platform<sup>1</sup>, 2013 őszén azzal a céllal indított „Szurkoljunk a rasszizmus ellen!” elnevezésű kampánya, hogy a pályákról a drukkerekkel közösen űzze ki a rasszizmust, a lelátókat pedig ismét a csapatukat buzdító szurkolók tölthessék meg.<sup>2</sup>

Jelen tanulmány lajstromba veszi a már előttünk járó országok és szervezetek jó gyakorlatait, hogy egy rövid nemzetközi áttekintés segítségével követendő példákat tárjunk a hazai civilek és sportkedvelők elé, milyen eszközökkel próbálják meg külföldön megtisztítani az előítéletektől a világ legnépszerűbb sportágát. A dolgozat célja, hogy bemutassa azokat a nemzetközi gyakorlatokat, amelyek a jövőben hatással lehetnek a magyar szervezetek működésére és további aktivitásokra ösztönözheti azokat. Számos példa igazolja, hogy nem elég csupán a stadionokon belül tenni az ügyért, a legnagyobb és legsikeresebb programok ugyanis nemcsak a szurkolókat célozzák, hanem a fiatalokat. Különösképpen azokat, akik társadalmi helyzetükből adódóan különösen veszélyeztetettek, és könnyen válhatnak mind az előítéletek hordozójává, mind pedig áldozatává.

Fontos, hogy ezek a programokat mintaként szolgáljanak minden hazai kezdeményezés számára, hiszen míg a magyar példák főleg büntetési központúak, addig a külföldi társadalmi programok komoly hangsúlyt fektetnek a megelőzésre, oktatásra, tanításra, csoportfoglalkozásokra, példaképek teremtésére, és a velük való találkozás lehetőségére. Minden olyan mozzanatra, amely az előítélet és diszkrimináció csökkentésének hosszú és kimunkált szakirodalmában szerepelnek, így a magyar programok eszköztárából sem hiányozhatnak hosszútávon. Végezetül áttekintjük azt is, hogy a Magyar Labdarúgó Szövetség milyen szigorításokat vezetett be 2012 után a mérközések alatt tapasztalt rasszista megnyilvánulások visszaszorítására.

---

<sup>1</sup> [http://nol.hu/belfold/ismeros\\_arcokkal\\_megalakult\\_a\\_polgari\\_platform-1390631](http://nol.hu/belfold/ismeros_arcokkal_megalakult_a_polgari_platform-1390631)

<sup>2</sup> <http://raitammulik.blog.hu/>

# I. Nemzetközileg legismertebb jó gyakorlatok

## 1. FARE (Football Against Racism in Europe)

Az egyik legismertebb nemzetközi kezdeményezés a FARE; az 1999-ben Bécsben megalakult **ernyőszervezet** célja a rasszizmus és a xenofóbia elleni közös fellépés. **Összeköti mindazokat, akik a futball világában elkötelezettek a gyűlölet és a kirekesztés elleni harcban, a sportot pedig eszközként használják a társadalmi befogadás előmozdításához az egyenlőség szellemében.** A nemzetközi szervezet a sportolók bevonásával igyekszik küzdeni a futball-huliganizmus ellen, antirasszista programokat szervez például Angliában és Lengyelországban is.<sup>3</sup>

Szellemiségének alapja, hogy a futballt – a világ legnépszerűbb játékát – mindenkinek jogában áll játszania, néznie anélkül, hogy kirekesztéstől, erőszaktól, megalázástól kellene tartania. A FARE hálózata a kirekesztés mindennemű megnyilvánulása ellen harcol, beleértve a rasszizmust, szélsőjobboldali nacionalizmust, szexizmust, transz- és homofóbiát, valamint a fogyatékkal élőkkel szembeni kirekesztést. A FARE ereje tagjai sokszínűségében rejlik: **a hálózat szurkolói csoportokból, etnikai kisebbségi csoportokból, emberjogi szervezetekből, amatőr klubokból, helyi szervezetekből és aktivistákból tevődik össze,** akik szakértelmükkel hozzájárulnak és tesznek is azért, hogy a kirekesztés a futballban a múlté legyen. Egy olyan nemzetközi szervezet, amely több mint 130 tagszervezettel rendelkezik, több mint 35 országban. Számos csoport, illetve aktivista csatlakozik folyamatosan tevékenységeihez, akcióihoz, illetve rendezvényeihez.

A FARE a futball valamennyi dimenziójában azon dolgozik, hogy előmozdítsa a leszakadt, illetve kirekesztett csoportok társadalmi befogadását: az etnikai kisebbségek egyenjogúságáért tevékenykedik és támogatja őket az egyenlő esélyekért és társadalmi befogadásért tett erőfeszítéseikben. Menekültekkel, menedékkérőkkel és egyéb etnikai kisebbséggel működik együtt, így például romákkal is. A FARE haladó szellemű futballszurkolói csoportokat támogat, akik tesznek a gyűlölet és a kirekesztés ellen, mindeközben maguk is monitorozzák a mérközéseket és jelentéseket tesznek, ha kirekesztő eseményeket észlelnek. Egyben lobbitevékenységet is végez, hogy döntéshozók, kormányzati szervek, valamint további stakeholderok is részt vegyenek a kirekesztés elleni mozgalomban és befogadóbbá tegyék a futball világát. A minden évben megrendezésre kerülő **„A labdarúgás rajongói” (Football People)** akciósorozat célja, hogy együtt léphessenek fel a kirekesztés ellen: több mint 2000 akciót rendeznek legalább 45 országban, ami a legjelentősebb kirekesztés elleni kezdeményezés a futball világában.

### A FARE antirasszista kezdeményezései:

- a) **Fairplay:** a Vienna Institute for International Dialogue and Cooperation (VIDC) által alapított szervezet 1997-es megalakulása óta különböző tevékenységekkel harcolt

---

<sup>3</sup> <http://www.hdke.hu/oktatas/tolerancia-programok/egy/masert/projektek/fare-football-against-racism-europe>

a diszkrimináció ellen az osztrák futballban és sportban, szövetségekkel, klubokkal, rajongói klubokkal, migráns és fiatal szervezetekkel együttműködve, az Osztrák Futball Szövetség (ÖFB) segítségével.<sup>4</sup>

- b) Mondiali Antirazzisti:** az olasz Sport for All Association (Sport Mindenkinek Egyesület) nem mindennapi kezdeményezése, amely rasszizmus elleni demonstrációként indulva nőtte ki magát a FARE egyik fontos kampányává 1997-ben. Az „antirasszista világbajnokság” elnevezésű rendezvény kihívás annak bizonyítására, hogy lehetséges a különböző kultúrák egymás mellett élése, a torna pedig nyitott mindenki számára, aki hisz a multikulturalizmus megőrzésének fontosságában. Több különböző sportot is érint, több mint 1900 futball-, 24 kosárlabda-, 20 röplabda-, 6 rögbi- és 3 krikett csapatot, ezen felül pedig körülbelül 7000 látogatót tudott megszólítani.<sup>5</sup>

A kezdeményezés sikerét mutatja, hogy akik részt vettek a Mondialin, egy évvel később visszatértek, és magukkal hoztak olyanokat is, akiket a résztvevők beszámolóí tettek kíváncsvá. Az utóbbi években a Mondiali egyre inkább multikulturális fesztivál lett annak megtapasztalására, hogyan lehet küzdeni a diszkrimináció egyes megnyilvánulásai ellen.

- c) Kelet-Európa Fejlődési Projekt, „Soha többé” kampány:** A SOHA TÖBBÉ (NIGDY WIECEJ) Lengyelország legjelentősebb antirasszista szervezete. A SOHA TÖBBÉ egyesület küldetése, hogy támogassa a nemzeti sokszínűség megértését, továbbá hozzájáruljon a demokratikus polgári társadalom fejlődéséhez Lengyelországban, Közép- és Kelet-Európában. A szervezet különösképpen érintett a faji és etnikai előítélet elleni tanításban a fiatalok körében. Célja, hogy felszámolja a rasszizmus, a xenofóbia, a neofasizmus és az intolerancia terjedését. A SOHA TÖBBÉ Szövetség informális csoport 1992 óta tevékenykedik, de csak 1996-ban jegyezték be hivatalosan. Független szervezet, amely nem kötődik pártokhoz.<sup>6</sup>

Fő célkitűzései közé tartozik a rasszizmus és xenofóbia problémájával kapcsolatos hallgatás megtörése, és a figyelem felkeltése; széleskörű mozgalom építése a rasszizmus és a diszkrimináció ellen, a tisztelet és a változatosság elfogadása érdekében; az élet különböző területein a rasszista, xenofób, és antiszemita tendenciák megszüntetése, illetve marginalizálása. A SOHA TÖBBÉ 1994 óta rendszeresen adja ki **SOHA TÖBBÉ (NIGDY WIECEJ) elnevezésű magazinját**<sup>7</sup>. Az újság releváns tájékoztatókat és elemzéseket ad a gyűlöletcselekményekről, valamint a Lengyelországban és Európa más részein működő extremisták és rasszista csoportokról, figyelemmel kíséri továbbá a világban megjelenő rasszizmust és diszkriminációt. Állandó tudósítók és kisebbségi közösségekből jövő önkéntesek

---

<sup>4</sup> <http://www.fairplay.or.at>

<sup>5</sup> <http://www.mondialiantirazzisti.org/new/?lang=e>

<sup>6</sup> <http://www.nigdywiecej.org/en/>

<sup>7</sup> <http://www.nigdywiecej.org/en/magazine-summary>

nemzeti hálózatának segítségével a SOHA TÖBBÉ rendkívül széleskörű nyilvántartást állított össze azokról a rasszista incidensekről, és xenofób bűncselekményekről, amiket Lengyelországban követtek el, amely Barna Könyv elnevezéssel vált ismertté. A SOHA TÖBBÉ Szövetség közvetlen **információval látja el** azokat az **újságírókat és kutatókat**, akik a rasszizmus és xenofóbia témaköre után érdeklődnek. Számos hazai és nemzetközi televíziós programban működött közre (pl. a BBC, CNN, Euronews, ARTE csatornáival), és részt vett sok hazai és nemzetközi lap cikkeinek megírásában (pl. The Guardian, USA Today, Le Monde, Die Tageszeitung, Gazeta Wyborcza). Több mint 3000 újságcikk, könyv, TV- és rádióadás készült a SOHA TÖBBÉ közreműködésével.

Az egyesület szakértelmével segített olyan intézményeket, mint a Parlament Etnikai Kisebbségek Bizottsága, és befolyásolta a törvényalkotást a rasszizmus és xenofóbia kérdésében. Sikeresen kampányolt annak érdekében, hogy a lengyel alkotmányba bekerüljön a rasszizmus és neonáci tevékenységek gyakorlásának tilalma. Részt vett a „Nemzeti Akcióterv a Rasszizmus, a Faji Megkülönböztetés, a Xenofóbia és az Intolerancia Ellen”, és más kulcsfontosságú dokumentumok megalkotásában. A SOHA TÖBBÉ olyan nemzetközi intézményekkel működött együtt, mint az Európa Tanács, az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet. Aktívan tevékenykedett **nemzetközi kezdeményezésekkel együttműködve**, mint a Football against Racism in Europe (FARE), UNITED for Intercultural Action, az International Network against Cyber Hate (INACH), a Helsinki Citizens' Assembly (hCa), és az Anti-fascist Network for Research and Education (Antifanet). Útjára indította a *Semmisítsd meg a rasszizmust*, programját annak érdekében, hogy küzdjön az interneten megjelenő rasszizmus és antiszemitizmus ellen. Sikeresen vezényelt le magas szintű **oktató kampányokat**, mint a *Zene a Rasszizmus Ellen* és a *Rúgjuk ki a Rasszizmust a Stadionokból*. Megvalósította az UEFA EURO 2012 *Tiszteld a Máságot*, programját: fontos oktató és figyelemfelkeltő tevékenységek zajlottak a lengyelországi és ukrajnai Európa-bajnokság előtt és alatt. Az UEFA-val és a FARE hálózattal együttműködve felállította a Kelet-Európai Megfigyelő Központot. Ezen felül a SOHA TÖBBÉ részt vett fontos a holokausztról megemlékező, és a holokauszttagadás elleni küzdelmet folytató kezdeményezésekben.

## 2. Stand Up Speak Up

A Nike sportvállalat kezdeményezésére indult nemzetközi **Stand Up Speak Up (Állj fel, szólalj fel)** elnevezésű kampány célja, hogy megszólítsa és cselekvésre bírja azt a csendes kisebbséget, amely ellenzi a rasszizmust. A program szimbóluma egy dupla, fekete-fehér színű karkötő, amelyet számos játékos visel Európa-szerte, és amely a rajongók számára is elérhető; két euróba kerül, amely összeg a Stand Up Speak Up központi alapítványába folyik be. Ezt a brüsszeli székhelyű, független nonprofit King Baudouin Alapítvány kezeli, amelynek célzott kutatásokat folytat a kirekesztés visszaszorításával kapcsolatban, továbbá Európa-szerte gondoskodik róla, hogy a kampány során összegyűjtött pénz a futballrasszizmust felszámolni kívánó szervezetekhez kerüljön. A Nike kezdeményezésének részeként figyelemfelkeltő

televíziós reklámfilmeket adtak ki<sup>8</sup>, amelyben ismert, színes bőrű játékosok kartonlapra írt szöveget tartanak maguk előtt, ezzel kifejezve odaadásukat a futball iránt, s egyben ellenérzésüket a folyamatos rasszista támadásokkal szemben. Kartonlapon olyan üzenetek szerepelnek, mint például hogy „Szeretem a futballt”, vagy, hogy „Szeretem a rajongók hangját”. A játékosok ugyanakkor arra is felhívják a szurkolók figyelmét, hogy továbbra is támadások célpontjai, emiatt nagy szükség van a nézők támogatására ahhoz, hogy visszaszorítsák ezt a fennmaradó jelenséget. Mindezzel kapcsolatban Thierry Henry, a videón szereplő egyik játékos úgy fogalmazott: „Európában a rasszizmus az egyik legégetőbb probléma a futball számára. Az emberek talán úgy gondolják, hogy a probléma már eltűnően van, pedig ez egyáltalán nincs így. A játékosoknak szükségük van a szurkolók segítségére, hogy a rasszizmus valóban eltűnjön, és ehhez szükség van arra, hogy a rajongók is kinyilvánítsák, mennyire elfogadhatatlannak tartják az efféle viselkedést. Itt az idő, hogy felálljunk és hallassuk a véleményünket”<sup>9</sup>.

### 3. Kick It Out

A „Let's Kick Racism Out of Football” kampány 1993-ban vette kezdetét, majd 1997-től szervezeti formában folytatta tevékenységét, alapítói között a sportág irányító testületeit, a profi játékosok szakszervezetét, a ligát és a szövetséget találhatjuk. A Kick It Out elsősorban mozgalom, amely profi klubokkal együttműködve, a játékosok, rajongók és oktatási szervezetek bevonásával igyekszik megbirkózni a diszkrimináció minden formájával. A kampány a játék részvényeseinek meggyőzésére és támogatására helyezi a hangsúlyt, hogy azok vegyék komolyan az egyenlőségben való felelősségüket.

Látásmódjuk szerint a futball olyan sport, ahol az emberek kibontakozhatnak egy egymást támogató közösségben, és ahol a becsületességet nyitottan és tisztán kell gyakorolni minden résztvevő érdekében.<sup>10</sup> **Céljuk, hogy látványosan csökkentsék a különbözőség tudatosságát, és a helytelen viselkedés következményeit a futball minden területén** (az etikus futball hangja). További céljuk, hogy rámutassanak az egyenlőtlenség fontosságára, amelyet közösen meg lehet előzni.<sup>11</sup> Vezető szerepük van a FARE-hálózat építésében, az UEFA, a FIFA, az Európa Tanács és az EU megfigyelő szervei pedig gyakorlatukat tekintve több alkalommal is pozitív példaként hivatkozott rájuk. Ennek ellenére meg kell említeni azt is, hogy kisebbségi csoportok részéről bírálat érte a szervezetet amiatt, hogy az szerintük nem elég hatékonysággal lépett fel azokkal a játékosokkal és szurkolókkal szemben, akik rasszista megnyilvánulásokkal sértettek meg kisebbségi játékosokat.<sup>12</sup>

---

<sup>8</sup> <https://www.youtube.com/watch?v=xuQ3J-RrobU>

<sup>9</sup> <http://www.origo.hu/sport/focivilag/20050201henryek.html>

<sup>10</sup> <http://www.kickitout.org/>

<sup>11</sup> [http://www.nemzetisport.hu/angol\\_labdarugas/nehanyan-mar-feladtak-a-rasszizmus-elleni-kampanyt-2183785](http://www.nemzetisport.hu/angol_labdarugas/nehanyan-mar-feladtak-a-rasszizmus-elleni-kampanyt-2183785)

<sup>12</sup> <http://www.bbc.com/sport/0/football/21559781>

#### 4. Show Racism the Red Card

A többféle tevékenységet folytató Show Racism the Red Card (SRTRC) brit antirasszista jótékonyági szervezetet 1996 januárjában alapítottak Angliában, jelen vannak iskolákban, munkahelyeken és a futballmeccseken is, céljuk, hogy ezeken a platformokon legalább 50 ezer embert szólítsanak meg évente és „képezzék ki” őket a rasszizmus elleni harcra. Tekintettel arra, hogy a rasszizmus természete a szigetországban is változik, többek között az **oktatási rendszer támogatásával igyekeznek megoldási javaslatokat nyújtani a társadalmi problémára**. Olyan profi futballisták támogatják a rasszizmus feltartóztatását célzó kezdeményezést, mint Ryan Giggs és Thierry Henry. Mivel ők többet jelentenek az embereknek, mint egyszerű játékost, velük tudnak példát mutatni a fiataloknak, és megértetni, hogy mekkora probléma a rasszizmus valójában – ezért a velük készült filmeket vetítik a tréningek során<sup>13</sup>.

Továbbá a kirekesztő Brit Nemzeti Párt megerősödésétől tartva a 2010-es brit választási kampány kezdete óta neves brit humoristák támogatásával stand-up comedy rendezvényeket szerveztek Stand Up Against Racism (Állj fel a rasszizmus ellen) címmel.<sup>14</sup> Ugyancsak a Show Racism the Red Card szervezethez tartozik az Authors against racism (Írók a rasszizmus ellen) nevű csoport, amelynek keretében a befogadó társadalmat szorgalmazó kreatív művészek adnak hangot abbéli véleményüknek, hogy a kirekesztés minden formája káros, és arra biztatják író társaikat, hogy csatlakozzanak a kezdeményezéshez.

#### 5. Global Watch Initiative

Világszerte ismert apartheid-ellenes politikai aktivista nevéhez fűződik a Global Watch elnevezésű társadalmi kezdeményezés; Tokyo Sexwale korábbi dél-afrikai politikai fogoly családja alapította, amely a FIFA által elindított, és a 2006-os berlini világbajnokság alkalmával ismertté vált Say No to Racism in Football (Mondj nemet a rasszizmusra!) nevű kampányból indult.<sup>15</sup> Az akció részben a FIFA szervezetének 2013-as évi Anti-Racism Global Task Force nevű programjából is ered.

Sexwale, aki egyébként Nelson Mandela volt dél-afrikai elnökkel többedmagával raboskodott a Robben-szigeten, kezdeményezésének célja, hogy a rasszizmus elleni harcot a futballon kívül minden sportágra terjesszék ki. A jelenleg üzletemberként tevékenykedő Sexwale Joseph Blatter FIFA elnök lemondását követően kezdte el fontolgatni, hogy indul a megüresedett elnöki székért, egyelőre nem tudni, mennyi esélye van az elmozdítása ellen fellebbezett Blatterrel, vagy a szintén erre a posztra pályázó Michael Platini FIFA-alelnökkel szemben. Tokyo Sexwale **politikai szinteken is kész fellépni az idegengyűlölet visszaszorítása ellen**, egy Barack Obama amerikai elnöknek és Vlagyimir Putyin orosz elnöknek közösen írott levelében konkrét politikai megoldási javaslatokkal állt elő annak érdekében, hogyan lehetne globális szinten csökkenteni az erőszakot a fennálló világpolitikai feszültség közepette.<sup>16</sup>

<sup>13</sup> <http://www.srtrc.org/about/about-show-racism-the-red-card>

<sup>14</sup> <https://www.youtube.com/user/standupagainstracism>

<sup>15</sup> <http://www.globalwatch-racism.org/about.php>

<sup>16</sup> <http://www.globalwatch-racism.org/media/statements/An-Open-Letter-To-A-Friend.pdf>



## 6. Football, Inites, Racism, Divides

Ez a szervezet elsősorban amiatt érdemel figyelmet, mert a FARE egyik alapító tagja. Az 1995-ben indult Football Unites, Racism Divides projekt ars poeticája, hogy a futball a világ legnépszerűbb játékeként, segíteni tud a különböző háttérrel rendelkező játékosok összehozásában, valamint abban, hogy a tudatlanság és az előítélet által épített akadályokat le tudják győzni. **Céljuk, hogy a futballvilág összes résztvevői – legyen akár játékos, néző, vagy a szektorban foglalkoztatott munkavállaló – biztonságban legyenek, továbbá hogy növeljék az etnikai kisebbségek arányát a sportágban.** A szervezet a Sheffield United angol másodosztályú labdarúgócsapat szurkolóiból verbuválódott, akik aggodalommal követték figyelemmel a kilencvenes években, hogy a javarészt színes bőrűek által lakott stadionok környékén elharapódzott az erőszakos cselekedetek száma.

A környékbeli klubokkal együttműködve igyekeznek előmozdítani, hogy az eltérő, akár teljesen izolált közösségek tagjai együtt focizzanak, sportoljanak a szabadidejükben. Olyan 10 és 19 év közti, bevándorlók, menedékkérők, illetve marginalizált közösségből érkező fiatalok vesznek részt a szervezet tevékenységében, akik szocializációs folyamatuk során folyamatosan ki voltak téve a kábítószer-fogyasztás veszélyének. A sporttevékenységeken túl saját, mindenki előtt nyitva álló könyvtárgyűjteményükkel próbálják arra kondicionálni a fiatalokat, hogy leszámoljanak előítéleteikkel, és képesek legyenek fejlődni személyiségükben és intellektuálisan egyaránt.<sup>17</sup>

## 7. Alerta contra el racismo

Különleges helyi kezdeményezés látott napvilágot Peruban, ahol 2013-ban és 2014-ben rekord mennyiségű kirekesztő cselekedetet regisztráltak a futballstadionokban.<sup>18</sup> Ezért a helyi kulturális minisztérium internetes platformot indított azzal a céllal, hogy tájékoztassa a lakosságot a társadalomban egyre erősebben jelen lévő kirekesztő tendenciákról. Az Alerta contra el racismo kampány célja, hogy elősegítse a társadalmi fellépést a megkülönböztető és fajgyűlölő viselkedés ellen, **honlapjukon bármelyik perui állampolgár jelentést tehet az előforduló rasszista megnyilvánulásokról.** (A kezdeményezés neve magyarul annyit tesz, hogy Tartózkodj a rasszizmustól a perui futballban!)

A platform 2013-ban a stadionok falai között is megjelent üzeneteivel, és rövidesen a futballmérkőzéseken tapasztalható idegengyűlölet visszaszorításának egyik pillérévé vált. A Perui Futbalszövetség egy 2013. februárban kibocsátott rendelkezésében arra kért minden klubot, hogy a kezdőrúgás előtt hirdesse ki a stadionban, hogy a helyszínen rasszizmus-, xenofóbia- és intolerancia ellenes intézkedéseket vezetett be. Bármiféle rasszista cselekedet esetére arra kérték a játékvezetőt és a játékkellenőrt, hogy a megafonon keresztül figyelmeztesse a csapat menedzserét, aki aztán utasítsa rendre a szóban forgó játékost.

---

<sup>17</sup> <http://www.furd.org/>

<sup>18</sup> <http://www.farenet.org/news/growing-culture-of-respect-in-peruvian-football-says-anti-racism-campaign/>

Amennyiben a rendbontás folytatódik, azzal a futballmérkőzésnek is vége szakad, és meghatározott intézkedések lépnek érvénybe; eseti, vagy állandó eltiltás a stadion látogatásától, és bizonyos mennyiségű pont levonása.<sup>19</sup>

## 8. Task Force Against Racism and Discrimination

Ez a 2013-ban indult kezdeményezés szorosan kötődik a Nemzetközi Labdarúgó Szövetséghez (FIFA), amely egy évvel később, 2014 decemberében jelentette be Zürichben, hogy újfajta intézkedéseket javasol a futballban uralkodó diszkrimináció globális visszaszorítására, továbbá hogy képzéssel és célzott foglalkoztatással készíti majd fel az érintetteket a jövőbeni mérkőzésekre.<sup>20</sup> A 2018-as világbajnokságra tervezett javaslatok többek közt érintenék az elsődleges sérelem esetét, a figyelmeztetés módját, büntetés és/vagy a meccs zárt ajtók mögött való játszását. Javasolták például, hogy újbóli szabálysértés vagy komolyabb eseteknél pontlevonással, versenyről történő kizárással vagy eltiltással szankcionálják a játékosokat. Azt a személyt pedig (legyen az játékos, tisztviselő, meccs tisztviselője, stb.), aki ilyen vétséget követ el, azt felfüggesztik legalább öt meccsről s egyben kitiltják a stadionból a FIFA Fegyelmi Szabályzata szerint.<sup>21</sup>

## II. Antirasszizmus a Magyar Labdarúgó Szövetség (MLSZ) gyakorlatában

A fent említett nemzetközi példák ismertetése után ki kell térnünk a hazai gyakorlatra is: az MLSZ antirasszista programja csupán három évvel ezelőtt vette kezdetét, mégpedig egy **2012-es** barátságos mérkőzésen történt atrocitás következtében. **Magyarország válogatott csapata ez év augusztusában Izrael csapatát látta vendégül, s az eseményen súlyos szurkolói atrocitások történtek**, amiért a Nemzetközi Labdarúgó Szövetség büntetőszankciókat léptetett életbe Magyarország ellen. Az MLSZ 2013 januárjában *Lépések a barátságos és biztonságos szurkolói közeg megteremtése érdekében* címmel közleményt adott ki, amelyben összefoglalták az eseményeket, illetve cselekvési tervet vázoltak fel. A cselekvési terv részletezi a FIFA fegyelmi határozatának súlyát és az MLSZ fellebbezését, illetve akcióját a közös szurkolói meccsnézés érdekében, továbbá ismerteti az antirasszista kampányt és meghirdeti a hazai meccsek fegyelmi gyakorlatának szigorítását.

A történet keretétül szolgál, hogy a **FIFA** a szóban forgó mérkőzés előtt, júliusi budapesti kongresszusán ismertette 1314-es számú **körlevelében**, hogy szigorítja a mérkőzésekkel kapcsolatos diszkriminatív viselkedés szankcionálását. Ez **egyértelműen kimondta a zéró tolerancia elvét, és a következőkben fogalmazta meg a labdarúgással kapcsolatos legfontosabb tizenegy alapelvet:**

- Hitelesség és etikus viselkedés
- Tisztelet és méltóság

<sup>19</sup> <http://alertacontraelracismo.pe/futbol/>

<sup>20</sup> <http://www.farenet.org/news/fifa-step-anti-racism-efforts-world-cup-russia/>

<sup>21</sup> [http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/02/08/56/92/fifa-paper-against-racism-en-def\\_neutral.pdf](http://www.fifa.com/mm/document/afsocial/anti-racism/02/08/56/92/fifa-paper-against-racism-en-def_neutral.pdf)

- Zéró tolerancia a diszkriminációval, a szándékos sértéssel szemben
- Fair play
- A szabályok, előírások betartása
- Az érdekek ütközésének figyelmen kívül hagyása
- Átláthatóság és jogkövetés
- Társadalmi és környezeti tudatosság, felelősség
- Harc a drogok és doppingszerek alkalmazása ellen
- Zéró tolerancia a vesztegetésekkel, a korrupcióval szemben
- A fogadások mellőzése, a manipulációk kiszorítása

Röviden kitérve az augusztus 15-i magyar-izraeli mérkőzéseken történetekre: a magyar nézők egy csoportja a válogatott biztatása, a szurkolás helyett a találkozó kezdetétől sportszerűtlenül, a kulturált magatartástól eltérő módon viselkedett. A vendégcsapat himnusza alatt háttal fordított a játékosoknak (egyesek füttyel, és a nadrágjuk letolásával is jelezték, nem tisztelik meg az izraeli himnuszt), majd szélsőséges, bántó és kirekesztő skandalumokba kezdtek, amelyek közül legtöbbször a „mocskos zsidók” hangzott el, de éltették Mussolinit, az olasz fasiszták vezérét is.<sup>22</sup> E mellett a nézők egy csoportja a politikai véleménynyilvánításra is alkalmas jelképeket viselt ruházatán, illetve ezeket fel is mutatta a mérkőzés során: palesztin, iráni zászló, Árpád-sáv, Nagy-Magyarország, amelyek a FIFA hivatalos állásfoglalása szerint szintén nem vihetők labdarúgó-mérkőzésre. E nézők egy csoportja a holokauszt során kivégzett magyarországi zsidók emlékét megszegyenítve vonatjait utánozta, és Auschwitz, Buchenwald felkiáltással éltették a számos honfitársunk halálát okozó koncentrációs táborok helyszínét.

A rendezők, és a rendőrség vezetői észlelték az eseményeket, és úgy ítélték meg, hogy tetteik nem lépnek közbe, nem távolítják el a szélsőséges véleményeket artikuláló személyeket. A FIFA későbbi fegyelmi határozatában egyértelműen rámutatott, hogy a szervezőnek (MLSZ) ebben a helyzetben – tekintettel az elhangzó rigmusok súlyára – intézkedniük kellett volna az érintettek kiemelésére, a szektor esetleges kiürítése érdekében. A szövetség egyébként több alkalommal is hangosbemondó segítségével szólította fel a jelenlévőket a sportszerű viselkedésre, illetve rendezői intézkedésekkel igyekezett helyes irányba terelni a nézőtéri magatartást. Ettől függetlenül az MLSZ 2012. augusztusi elnökségi ülésén elhatárolódott a történetektől, és bocsánatot kért az izraeli nagykövettől, az izraeli labdarúgó szövetségtől, valamint a FIFA-tól.

A FIFA fegyelmi bizottsága nemzetközi szervezetek, a FARE (Football Against Racism Europe), a bécsi Israelitische Kultusgemeinde és a Simon Wiesenthal Központ tájékoztatása és kezdeményezése alapján indított fegyelmi eljárást az ügyben, és a nemzetközi szövetség gyakorlatában is ritka súlyos büntetésre ítélte a rendező Magyar Labdarúgó Szövetséget. Előírták, hogy a soron következő világbajnoki selejtezőt, a magyar-román meccset zárt ajtót mögött kellett megrendezni 2013. március 22-én, mellékbüntetésként pedig 40 000 svájci frank megfizetésére kötelezték az **MLSZ-t**.<sup>23</sup> A szövetség **teljes mértékben elismerte, hogy a**

<sup>22</sup> <http://sport365.hu/magyar-foci/magyar-valogatott,botrany-izraelben-kiakadtak-az-antiszemita-magyar-szurkolokra-video-.32916>

<sup>23</sup> [http://index.hu/sport/futball/2013/01/08/zart\\_kapus\\_lesz\\_a\\_magyar-roman\\_vb-selejtezo/](http://index.hu/sport/futball/2013/01/08/zart_kapus_lesz_a_magyar-roman_vb-selejtezo/)

**vizsgálóbizottság minden megállapítása jogos.**

## **A Gyűlölet nem pálya!**

Az MLSZ a történetek után **antirasszista kampánnyal igyekezett kiküszöbölni az elkövetett hibákat; 2013 márciusában hirdette meg a Gyűlölet nem pálya! elnevezésű kezdeményezést**<sup>24</sup>. A kampány fő mondanivalója, hogy a szurkolók és a szurkolás mindenképp előtt való, de éles határ húzódik a szenvedélyes buzdítás és a sportszerűtlen, gyűlölködő nézőtéri megnyilvánulások között. Felhívták a figyelmet, hogy a nézőknek joguk és lehetőségük van a buzdítás mellett a véleménynyilvánítására, mindaddig, amíg az nem sérti mások emberi méltóságát. Az élvonalbeli játékosok és korábbi legendák közreműködésével készült, a csapatokra szabott szpotokat az MLSZ és a kampány fő médiapartnerei, a célokkal maximálisan egyetértő MTVA és a Sport Televízió csatornái sugározták. A kampány főszereplői élvonalbeli klubok játékosai – többek között Rudolf Gergely, Kovács István, Jova Levente vagy Balajcza Szabolcs – voltak. A csapatok és a szövetség által közösen megfogalmazott üzenetekkel a stadionokban és azok környékén, szórólapokon találkozhattak a nézők, a reklámfilmeket pedig – a két említett televízió kivül – az MLSZ TV YouTube-csatornáján tekinthették meg.

Útjára indult továbbá a kormány által is támogatott Stadionbiztonsági Projekt, amelynek keretében közel 1 milliárd forint költhető a biztonságtechnikai berendezések beszerelésére, fejlesztésére. A mérkőzésen részt vevő MLSZ-ellenőrök felelőssége lesz – a játékvezetők mellett –, hogy a hazai klub szervezőinek segítségével megszakítsák azt a találkozót, amelyen a szurkolók diszkriminatív, sértő, antiszemita rigmusokat hallatnak.<sup>25</sup>

## **Egy antirasszista konferencia tanulságai**

A témával kapcsolatos hazai közbeszéd szempontjából érdemes röviden bemutatni két tematikus rendezvényt: az egyik a Magyar Labdarúgó Szövetség, a Szubjektív Értékek Alapítvány és a Mahatma Gandhi Emberi Jogi Egyesület által 2013. október 18-án szervezett a **“A gyűlölet nem pálya!” című konferenciája**. A rendezvényt a nemzetközi FARE Action Week keretében rendezték meg azzal a céllal, hogy a szervezők világszerte felhívják a figyelmet a tiszta játék fontosságára és arra, hogy ha a sportot jól használjuk, akkor gyűlölettől, kirekesztéstől mentes világot hozhatunk létre.<sup>26</sup>

A FARE részéről Piara Powar ügyvezető igazgató szólalt fel, aki arról beszélt: sok vitát fog a jövőben is szülni, hogy mennyire kell feltűnően beavatkozni egyes diszkriminatív jelenségek vagy sportpályán megjelenő negatív esemény során. Kiemelte annak fontosságát, hogy ha szankcióra kerül sor, akkor egyenlő mérce alapján szabják ki a bírságokat és hozzák meg a döntéseket. Beszédében felhívta rá a figyelmet, hogy a következő hetekben körülbelül 50 országban 300 rendezvényt szerveznek a FARE Action Week kapcsán.

<sup>24</sup> <http://www.mlsz.hu/blog/2013/05/15/a-gyulolet-nem-palya-kampany-a-sportszeru-szurkolasert/>

<sup>25</sup> <http://www.fourfourtwo.hu/hirek/magyarorszag/az-mlsz-kozlemenye-a-magyar-roman-meccs-kapcsan>

<sup>26</sup> [http://www.gandhi.hu/index.php?option=com\\_content&task=view&id=97](http://www.gandhi.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=97)

A Budapest Honvéd FC tulajdonosa, George F. Hemingway bevezetesként azt mondta, hogy ez beszéd szép, de a tettek jobbak, utalva arra, hogy sokat kell még tenni, hogy kiűzzék a gyűlöletet a stadionokból. Kitért rá, hogy mind a magyar társadalomban, mind pedig a stadionokban a cigányok elleni diszkrimináció jelenti a legnagyobb problémát. Tapasztalatai szerint sok csapat csak kényszer hatására lép fel, de a problémával történő szembenézést nem lehet halogatni; szerinte ahhoz, hogy meg lehessen tölteni a lelátókat, végleg ki kell űzni a rasszista, homofób megnyilvánulásokat a stadionokból.

Orosz Pál, a Ferencvárosi Labdarúgó Zrt. vezérigazgatója arról beszélt, hogy milyen lépéseket tesznek a rasszizmus megfékezéséért. Bemutatta saját kisfilmjüket, amivel a tiszta játékra szólítják fel a szurkolókat, játékosokat, edzőket és mindenkit, aki kapcsolatba kerül a focival. Hangsúlyozta, hogy meccseikre szurkolói kártyával lehet belépni, kamerarendszer figyeli a résztvevőket, így könnyen be tudják azonosítani az esetleges rendbontókat. Aláhúzta: hosszú távon az a céljuk, hogy megértessék szurkolóikkal: az ő negatív viselkedésük szeretett csapatukra lehet leginkább kedvezőtlen hatással.

Lőrinc Marcell a Szubjektív Értékek Alapítvány elnöke előadásában a közelmúltban történt atrocitásokról, rendbontásokról beszélt, valamint arról, hogy egyértelmű ajánlásokat kell tenni a játékvezetők, edzők, sportolók és a szurkolók részére is.

### **Lelátói cigányozás: rasszizmus, vagy kiüresedett szitokszó?**

Ugyancsak érdemes röviden szót ejteni a Polgári Platform 2014. május 29-i **„Szurkoljunk a rasszizmus ellen!”** pódiumbeszélgetéséről, amelynek vendégei – Máté Pál, a Sport TV főszerkesztője, Őri Márk, a Szurkolói Iroda elnöke, és Sipos Jenő, a Magyar Labdarúgó Szövetség szóvivője – Somogyi Zoltán, a Polgári Platform alelnökének moderálásával beszélgettek.”<sup>27</sup>

Eredetileg a hazai pályákon található gyűlöletkeltő megnyilvánulások visszaszorításának lehetőségéről lett volna szó, de a pódium résztvevői között már abban sem volt egyetértés, hogy rasszizmusnak számít-e, ha a szurkolói táborok kiüresedett szitokszóként „cigányozzák” egymást lelátói rigmusaikban, tudva, hogy természetesen a másik oldalon állók sem tagjai a kisebbségnek. A heves vita során nem alakult ki közös álláspont, mint ahogy abban sem értettek egyet, hogy a rigmusok visszaszorítására szemléletformáló társadalmi kampány, vagy a mérközések azonnal lefújása lenne-e az eredményes válasz.

Somogyi Zoltán, a Polgári Platform alelnöke felvezető beszédében kiemelte: mára a szurkolótáborok egymásnak szóló üzeneteiben a „cigányozás” mindennapos dolog, a tömény rasszista rigmusok pedig a sportközvetítéseken keresztül behallatszanak a magyar családok lakásaiba is. Erre a felvetésre rögtön heves vita alakult ki a résztvevők között arról, valóban rasszisták-e a lelátói rigmusok. Máté Pál, a Sport TV főszerkesztője kiemelte, mindkét tábor tisztában van vele, hogy a másik oldalon sem kisebbségek tagjai állnak. Számukra a rasszista kifejezések olyan szitokszavak, amiket egyszerűen azért használnak az ellenfél iránti utálat kifejezésére, mert a korábbi időkből ezek öröklődtek át, ezeket szokták meg.

---

<sup>27</sup> <http://rajtammulik.blog.hu/page/2>

Óri Márk hozzátette: „A rasszista, vagy rasszistának tűnő megnyilvánulások marginális problémát jelentenek a magyar fociban. Annyi sérelem éri a szurkolókat mérkőzésről mérkőzésre, érdemes lenne előbb azokra megoldást találni. Hiszen amíg a készenléti rendőrök hada között kell a szurkolóknak beverekedniük magukat a meccsre, amíg rendőri atrocitások vannak, amíg egy nem megfelelő törvény, nem megfelelő infrastruktúrában való alkalmazása miatt 30 percig kell sorban állni, hogy a nézők bejussanak a pályára, addig a lelátói rigmusokkal nehéz foglalkozni.”

Sipos Jenő, a Magyar Labdarúgó Szövetség szóvivője a rasszista megnyilvánulások kapcsán elmondta, „A sporteseményeknek a sportról kell szólniuk, politikai, antiszemita, rasszista üzeneteknek nincs helyük a pályákon. A rasszizmus olyan társadalmi jelenség, amely időnként begyűri a stadionokba. Ha vannak a lelátón hangadók, akkor bizony olyanok is átveszik ezeket a megnyilvánulásokat, akik hétköznapijuk során erre egyáltalán nem lennének fogékonyak”.

A mindennapi tapasztalat ugyanakkor azt mutatja, hogy a szurkolókat nem hatja meg, ha csapatukat megbüntetik 200-300 ezer forintra, ez nem jelent számukra visszatartó erőt. Sokkal jobban fájna, ha lefújnák a mérkőzést és a csapat elbukna három pontot – hívta fel a figyelmet Somogyi Zoltán, majd felvetette: ha a bíróknak erre is lehetőségük van, miért nem történik ez meg?

Máté Pál válaszában felhívta a figyelmet arra, hogy még csak idáig sem kell elmenni: „Hollandiában például nincs mérlegelési lehetősége a játékvezetőnek, hanem minden egyes rasszista, antiszemita rigmus esetén félbe kell szakítania a meccset, a csapatoknak pedig le kell vonulniuk az öltözőbe. Hollandiában egy mérkőzést sem szakítottak meg véglegesen, a meccsek végül mindig rendben lezajlottak. Láthatóan ez megfelelő eszköz arra, hogy felhívja a szurkolók figyelmét arra, hogy amit addig műveltek, elfogadhatatlan.”

### **Mit tartalmaz az MLSZ szabályrendszere?**

Habár a jó szándékú gondolatokat a szurkolói közösségek még nem igazán tették magukévá, az **MLSZ** gyakorlati útmutatóval igyekszik visszaszorítani a stadionokban uralkodó rasszizmust. A szövetség **2013. február 28-án hivatalos okmányként adta ki *“Gyakorlati útmutató - a rasszizmus elleni fellépés hatékonyságának növelésével kapcsolatos szövetségi ellenőri, játékvezetői és sportszervezeti feladatokhoz”* című szabálygyűjteményét.** Ez alapján az MLSZ a FIFA 2012. évi budapesti kongresszusán született magatartási kódexéhez és az UEFA rasszizmus elleni harcához készült 10 pontjához igazítja saját szabályrendszerét, amelyben világossá teszi, hogyan is kell reagálni a mérkőzés alatti rasszista megnyilvánulásokra.

E szabályok szerint a szurkolók által megvalósított helytelen viselkedésért a saját hibájától függetlenül a házigazda szövetség/sportszervezet felel. A rendelkezés célja nem az érintett szövetség/sportszervezet megbüntetése, hanem annak biztosítása, hogy a szövetség/sportszervezet felelősséget vállaljon a szurkolók által elkövetett szabálysértésekért. A FIFA Fegyelmi Bizottságának ítélezési gyakorlata nem hagy teret semmilyen mérlegelhető magyarázatnak, szigorú szankciókat alkalmaz. Az ellenőröknek, játékvezetőknek és a sportszervezeteknek gondoskodniuk kell tehát a FIFA zéró toleranciával kapcsolatos

előírásainak, valamint az UEFA tízpontos rasszizmus elleni tervének megvalósulásáról, továbbá a sportról szóló 2004. évi törvény és az MLSZ Fegyelmi Szabályzatának betartásáról. Mindezek mellett tiltania kell:

- a FARE kiadványában szereplő jelképek megjelenítését,
- az önkényuralmi rendszerekhez kapcsolódó jelképek használatát,
- a politikai vélemény megjelenítését,
- a diszkriminatív, lealacsonyító megnyilvánulások közzétételét,
- a diszkriminatív rigmusok elhangzását,
- az egyes csapatok szimbólumait, jellegzetességeit sértő, színben történő megjelenítését,
- a hivatalos és történelmi magyar jelképek diszkriminatív kontextusba helyezett használatát.

Egyben kötelezi a klubokat mérkőzés előtti, és amennyiben szükséges, időközi közlemények kiadására. A mérkőzés előtti közlemény pusztán egy emlékeztető arról, hogy a labdarúgásban nincs helye sem a rasszizmusnak, sem diszkriminációnak, sem pedig a politikának. Amennyiben mégis észlelnék a mérkőzésen jelen levő ellenőrök a fenti kategóriák bármelyikébe tartozó elfogadhatatlan rigmust, úgy a stadion hangosbemondóján keresztül figyelmeztetik a szurkolókat, hogy a mérkőzés akár meg is szakítható. Második alkalommal már köteles a játékvezető 10 percre megszakítani a mérkőzést, ettől remélve a nem túrt rigmusok megszűnését. Az ilyenkor kötelezően elhangzó szigorúbb hangnemű közleménynek figyelmeztetnie kell a közönséget, hogy a mérkőzés akár befejezetté is nyilvánítható. Magától értetődik, hogy a harmadik lépést csak a legnagyobb körültekintéssel és végső megoldásként kell megtenni, mivel ennek következményei további súlyos problémákat is generálhatnak. A végső intézkedést csak a biztosításba bevont felelős személyek (elsősorban az MLSZ szövetségi ellenőr és szövetségi biztonsági ellenőr, a rendőri biztosítás parancsnoka, játékvezetők) által folytatott alapos konzultáció után lehet meghozni. Egyértelmű, hogy az ő aktív részvételük abszolút létfontosságú, főként a sértő magatartások felfedezésében/feltárásában és a hozott döntések biztonsági következményeinek felbecsülésében, figyelembe véve, hogy a játékvezető a játéktér fókuszában van.<sup>28</sup> Az eddigi mérleget tekintve mérkőzést ez idáig még egyetlen alkalommal sem szakítottak félbe, pénzbírságot azonban nagy gyakorisággal szabnak ki a hazai mérkőzéseken; a fegyelmi bizottság által határozatban kiszabott pénzbüntetésekbe befolyt összeg teljes egészében az MLSZ által létrehozott Focisegély Alapítványhoz kerül.<sup>29</sup>

## Összegzés

A hivatkozott gyakorlati útmutató mellékleteiben részletes irányadás van arra nézve, melyek a tiltott cselekedetek, megnyilvánulások, mindemellett irányelveket, feladatokat ad a labdarúgás minden résztvevője számára. Ezen szabályok következetes betartása önmagában a kampányoknál eredményesebb lehet, azonban nélkülöz minden olyan eszközt – oktatást,

---

<sup>28</sup> [Gyakorlati Útmutató ellenőröknek final v1 20130228.doc](#)

<sup>29</sup> [http://www.rangado.hu/tartalom/cikk/313646\\_valtoztat\\_az\\_mlsz\\_kevesebb\\_de\\_sulyosabb\\_szabnak\\_ki](http://www.rangado.hu/tartalom/cikk/313646_valtoztat_az_mlsz_kevesebb_de_sulyosabb_szabnak_ki)

közös foglalkozások eltérő csoportok között – melyeket a külföldi programok nagy része preferál.

Fontos hozzátenni, hogy szabályos egyenlőségeket nem tehetünk a hazai és a nyugat-európai helyzet közé. Mint ahogyan az a fentiekből is kiderült, a magyar szurkolói csoportoknál nincs konszenzus az ügyben sem, hogy a rasszista megnyilvánulásaik valóban rasszista indítékúak-e. Kérdéses, hogy amíg ilyen jellegű ellentmondások feszítik a közösséget, addig milyen program lehet valóban hatékony a gyakorlatban. Kérdéses továbbá, hogy ilyen szintű kontroll és ennyi szigorítás mellett mennyire lehet élvezni majd a meccseket a jövőben, legalábbis ezt a kérdést teszik fel leggyakrabban azok, akik a hangulat és a nézőszám drasztikus csökkenésétől tartanak.

A gyakorlat egyelőre azt mutatja, hogy a szurkolókat nem tántorítják el a hőn szeretett csapatuk hetente-kéthetente bekövetkező súlyos pénzbüntetése sem, és az is sejthető, hogy a meccs megszakítása könnyen válhat ki „csakazértis” hozzáállást. Azt is tudjuk, hogy részben a szigorítások és az őket emiatt érő „diszkrimináció és kriminalizáció” miatt már csak bizonyos meccseken látogatják a stadionokat az ultrák és a huligánok. Mint azt az elmúlt hetek eseményei is megmutatták, nem jár kötelezően kéz a kézben a keménymag és a rasszista rigmusok. Az őszi EB-selejtező alkalmával sem voltak szervezett szurkolói csoportok a stadionban, ellenben a már bemutatott FARE igen. Hiába voltak jelen jóérezésű szurkolók és hiába figyelmeztetett a hangosbemondó is, a rasszista rigmusokat rögzítették a szervezet magyar munkatársai – a következmények közismertek.<sup>30</sup> Az MLSZ fellebbezése ugyan célt ért, de valószínűsíthető, hogy nem fogja megúszni nemzeti tizenegyünk a zárt kapus mérkőzést.<sup>31</sup>

**Bár teljes mértékben sehol sem sikerült felszámolni a rasszista megnyilvánulásokat, mégsem lehet más a XXI. század Európájának célja, mint a kulturált és rasszizmustól mentes közeg kiépítése az élet minden területén, így a footballstadionokban is. Ahol nagyrészt sikerült leküzdeni ezt a problémát, mint például Angliában, oda pár évvel később a szurkolók is visszatértek, és ma már alig lehet elképzelni félházas mérkőzéseket. A fentiekből levezethetve megállapíthatjuk, hogy a szigorítások, a kampányok, a reklámok, az oktatás, a különböző identitású szervezetek megismertetése és a normatív jellegű iránymutatás példaképek segítségével mind csak együtt lehetnek sikeresek a rasszizmus elleni küzdelemben, külön-külön ezek a tevékenységek erejüket veszítik, s így a töredezett program sem lehet sikeres.**

---

<sup>30</sup> [http://www.nemzetisport.hu/magyar\\_valogatott/valogatott-zart-kapus-lesz-a-magyar-feroeri-selejtezo-2438573](http://www.nemzetisport.hu/magyar_valogatott/valogatott-zart-kapus-lesz-a-magyar-feroeri-selejtezo-2438573)

<sup>31</sup> <http://www.mlsz.hu/blog/2015/10/05/nezok-elott-jatszhat-csutortokon-a-valogatott/>